

KONTAKTO

**Plej moderna arto:
la komputila**

**La krizo de fido...
al la estonteco**

**Nova bildstrio
en Esperanto**

numero 235 (2010:1)

ISSN 0023-3692

Plej moderna arto: la komputila

Aleksando Galkin, Rusio/Germanio 3

La krizo de fido... al la estonteco

Mikaelo Lajtmán, Israelo 8

Pri kulto kaj kulturo

Aleksando Galkin, Rusio/Germanio 9

Ploremulino

Leo Varas, Ĉilio 11

Ora hakilo

Rusa popola fabelo 12

Nova bildstrio en Esperanto 13

Diabolik

Manuel Giorgini, Italio 13

Kiel verki per facila lingvaĵo por Kontakto 16

Saluton, karaj legantoj de Kontakto!

Jen la unua ĉi-jara numero de la revuo. Kiel la ĉef-temon ni elektis la temon “Moderna arto”. Bedaŭrinde, ni ricevis nur unu kontribuon konforman al tiu ĉi temo, tamen, kompanse, ĝi estas, miaopinie, ekstreme interesa, ĉar temas pri la (per)komputila arto. Krome, vin atendas ankaŭ kelkaj pliaj kontribuoj, i.a., ankaŭ la prezento de nova bildstrio “Diabolik” en Esperanto.

Mi memorigas, ke la revuo ege bezonas viajn kontribuojn! Ne hezitu verki pri ĉio, kio estas por vi interesa! Sukcesan novan jaron kun *Kontakto* deziras al vi

Paŭlo,
la redaktoro

Kiel sendi kontribuojn al Kontakto?

- ✓ Sendu prefere tekston originale verkitan en Esperanto aŭ foton/bildon memfaritan.
- ✓ Se vi sendas tradukon, bv. indiki la originajn fontojn, lingvon kaj aŭtoron. Ĉe fabelo indiku, ĉu ĝi estas popola (kaj de kiu popolo) aŭ verkita de vi.
- ✓ Kontakto ne estas movada revuo, do ne sendu al ĝi primovadajn raportojn!
- ✓ Indiku, ĉu via artikolo jam aperis, aŭ estas proponata al alia revuo.
- ✓ Fotoj devas esti bonkvalitaj, ne gravas ĉu nigrablankaj, ĉu koloraj. Ne forgesu aldoni la nomon de la artisto aŭ de la fotinto!
- ✓ Dikajn kovertojn prefere sendu registritaj.
- ✓ Rete bonvolu sendi vian artikolon kiel kutiman retmesaĝon aŭ RTF (bv uzi x-kodon por supersignaj literoj); bildojn – kiel JPEG (150-300 dpi)
- ✓ Ilustraĵoj kaj adresoj en la interreto, kiuj rilatas al via temo, estas tre bonvenaj!

Temoj de la venontaj numeroj de Kontakto

Numero 236 (2010:2). La ĉef-temo: “**Medicino – tradicia kaj sciencia**”. *Medicino estas tio, kio koncernas ĉiujn homojn. Do ne estas mirinde, ke ekzistaj miloj da diversaj metodoj en medicino, foje eĉ kontraŭdiraj. Ĉu vi kredas homeopation? Ĉu akupunkturo helpas? Ĉu vi konas iun ekzotan kurac-metodon, pri kiu oni nepre devas rakonti sur la paĝoj de Kontakto? Rakontu kaj diskutu!*
Rapidu pri la kontribuo

Numero 237 (2010:3). La ĉef-temo: “**Urboj – interesaj kaj impresaj**” Ĉiu urbo estas originala kaj unika. *Foje eĉ negrandaj urboj povas postlasi gravan spuron en la historio aŭ prezenti grandan intereson pro siaj famaj vidindaĵoj aŭ loĝantoj. Rakontu pri via ŝatata urbo (eĉ se pri via propra!) kaj montru al la legantoj ĝian unikecon! La limdato – la 1-a de junio.*

KONTAKTO: Dumonata socikultura revuo de **Tutmonda Esperantista Junulara Organizo** (TEJO), eldonata de **Universala Esperanto-Asocio** (UEA). Fondita en 1963. **N-ro 234** (2010:1), 45-a jarkolekto. **ISSN** 0023-3692. **Legata** en ĉ 90 landoj. **TTT-paĝo:** <<http://www.tejo.org/node/7>>. **Eldonanto** (administrado, abonoj, anconcoj): **UEA:** Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, Nederlando; tel.: +31 10 436 10 44, fakso: +31 10 436 17 51; ret-adreso: <uea@inter.nl.net>. **Redakcio:** Kontakto, ul. Rabochaja 24, kv. 29, Jalto, Krimeo, UA-98612, Ukrainio; ret-adreso: <kontakto@tejo.org>. **Redaktoro:** Paŭlo Mojajev (Ukrainio) **Tipografisto:** Lucas Vignoli Reis (kun helpo de skipo de Preface Design, <<http://www.preface.com.br>>). **Korektisto:** Aleksandro Galkin (Rusio/Germanio). **Presado:** Skonpres, Bydgoszcz (Pollando), ret-adreso: <skonpres@poczta.onet.pl>. **Konstantaj kunlaborantoj:** Joel Amis (Usono), Tatjana Auderskaja (Ukrainio), Daniel Richard Bebelacqua Acosta (Urugvaĵo), Daniele Binaghi (Italio), Olivier Gaudefroy (Francio), Etsuo Miyoshi (Japanio), Olubunmi Osho-Davies (Niĝerio), Maksim Petrov (Kazaĥio), Saliko (Finnlando), Aneta Ubik (Germanio), Jefim Zajdman (Ukrainio). **Facilgvaj Artikoloj** estas verkita en la niveloj *tre facila kaj facila*, laŭ la vortolisto de Kontakto. Tiu listo aperas en la unua numero ĉiujare. **Anonciarifo:** tutpaĝa 350 EUR, 1/2-paĝa 190 EUR, 1/4-paĝa 100 EUR, 1/8-paĝa 55 EUR, 1/16-paĝa 30 EUR. Anoncoj sur kovrilpaĝoj kostas double. Por E-organizaĵoj 50% da rabato. Varbantoj de ekstermovadaj anoncoj ricevas maklerajon de 30%. Por anoncoj bv. kontakti UEA. **Anoncetoj:** por *Anonctabulo* kostas tri internaciajn respondkuponojn kontraŭ dek vortoj. Bv. sendi rekte al la redakcio aŭ al UEA. **Abontarifoj:** varias laŭlande. Petu informojn de UEA. **Malfortvidantoj:** povas ricevi voĉlegitan eldonon senpage. Sendu 60-minutajn kasedojn al Elise Lauwen, Salahutplein 40, NL-5262 ZN Vught, Nederlando. **Kontakto en radioj:** Regiono / tempo (UTC) / metroj / frekvenco (kHz): Radio Havano (Kubo) Okcidenta kaj Norda Ameriko kaj Pacifika Azio / 7:00/31/9 820; Tuta Ameriko kaj Karibio / 15:00, 23:30/25/11 760; Eŭropo Mediteranea/ 19:30, 22:00/21/13 715; <<http://216.138.240.229/rc4>> (je la 15-a horo UTC), <http://roi.orf.at/esperanto/es_demand.html> (laŭ mendo tra la servilo de Austria Radio Internacia). **La redakcio kaj la eldonanto ne respondecas pri la opinioj de unuopaj aŭtoroj.**

Plej moderna arto: la komputila.

Komputiloj nuntempe firme eniris nian vivon. Neniu loĝejo plu imageblas sen ili, multaj homoj havas porteblajn komputilojn kaj eĉ pli etajn polmo-komputilojn, kiuj akompanas onin dum la tuta tago, pretaj por tuj provizi bezonatan informon. Ne estas do mirinde, ke komputiloj dense eniris ankaŭ la modernan kulturon kaj kondukis al la nasko de specifa arto-branĉo: la komputila aŭ cifereca arto. Kio ĝi estas, tiu arto – ĉu jam arto, aŭ ankoraŭ tekniko, pri tio mi ne volas diskuti. Mi nur volas prezenti al vi kelkajn subbranĉojn de tiu arto, kiuj plej plaĉas al mi kaj ebligas al vi decidi, ĉu vi akceptas ilin kiel arton aŭ ne.

Aleksando Galkin, Rusio/Germanio

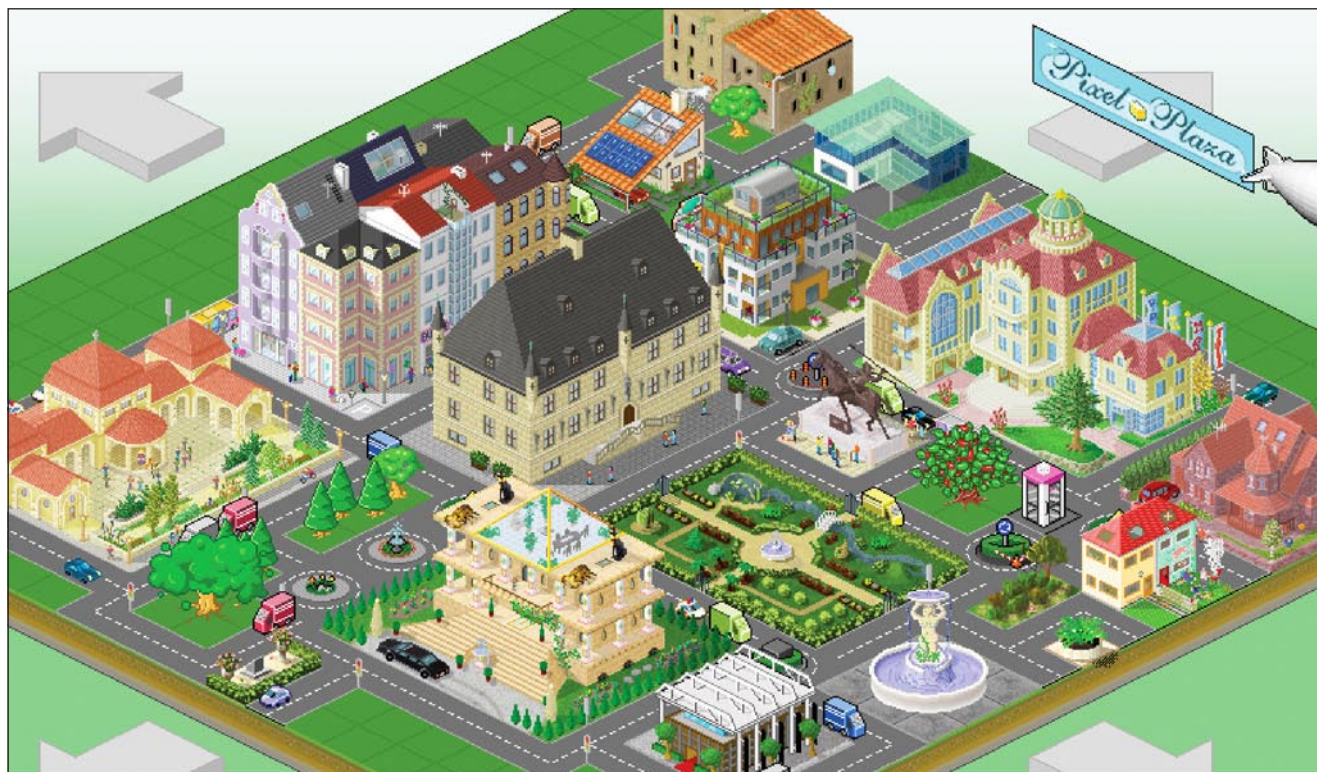
Rastrumera arto

Unu el la plej ofte renkontataj subbranĉoj de la komputila arto estas la tiel nomata rastrumera arto. Tio estas la grafika prezento de objektoj en la formo de primitiva bildo kun klare distingeblaj unuopaj rastrumeroj kaj sufiĉe limigita kvanto de koloroj. Plej ofte oni uzas la t. n. izometrian arton, kiam oni grafikas objektojn en kvazaŭ tri dimensioj.

Tiun grafik-arton oni povas vidi en multaj komputilaj ludoj, precipe en la malnovaj, ekzemple, la unua versio de tre populara ludo “Sims” plene baziĝis sur tiel nomata “sprajta” grafiko, kiu estas alia nomo de rastrumera grafiko. Ankaŭ multaj aliaj ludoj, precipe tiuj el la 90-aj jaroj de la pasinta jarcento, enhavas tiun grafikon (jen kelkaj

ekzemploj: “Civilization” 2 kaj 3, “Fallout”, “Baldur’s Gate”, “Tycoon Town” ktp).

Kvankam la primitiveco de la grafiko estas okulfrapa, la lerteco de la artisto estas foje tiom katena, ke oni preskaŭ ne povas ĉesi pritrakti tiujn bildojn. Plej ofte oni pentras per ĝi tridimensiajn mapojn de certaj konstruaĵoj aŭ urbo-partoj, kaj oni povas rekoni konatajn konstruaĵojn aŭ vidindaĵojn kaj eble ĝui lertan elekton de rastrumeroj por redoni certajn fajnajn detalojn de la objektoj. Sur la mal-supra bildo vi povas vidi unu ekzemplan urbon, meze de kiu staras la urbodomo, kiu estas sufiĉe fidela desegnaĵo de la urbodomo en la germana urbo Osnabrueck. Nun oni ofte uzas tiujn bildojn ankaŭ en reklamo – ekzemple, en

Germanio siatempe estis populara la reklamo de Apple, kiu estis plenumita en tiu stilo. Krome, preskaŭ ĉiu buso de Hamburga publika trafik-agentejo havas bildon, faritan en tiu stilo, sur kiu oni prezentas la ĝustan kaj malĝustan kondutojn en la publikaj transportiloj.

ASCII-arto

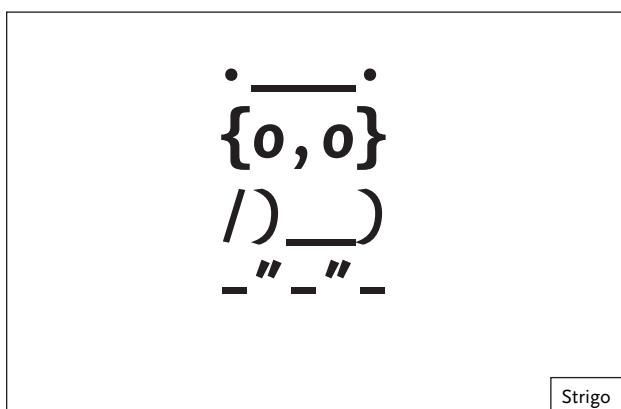
Alia variaĵo de la moderna arta primitivismo estas la uzo de ASCII-simboloj, alivorte – kutimaj literoj kaj kromaj komputilaj karakteroj, kiuj apartenas al t.n. ASCII-tabelo. Tiu enhavas 127 kodojn, plejparto de kiuj signifas certan liter-numeran karakteron. Lerte kunmetitaj, tiuj povas naski bildojn, sufiĉe kompleksajn kaj neordinarajn.

Kvankam oni plej ofte uzas komputilojn por produkti kaj montri tiujn ASCII-ajojn, nenio malhelpas al la homoj

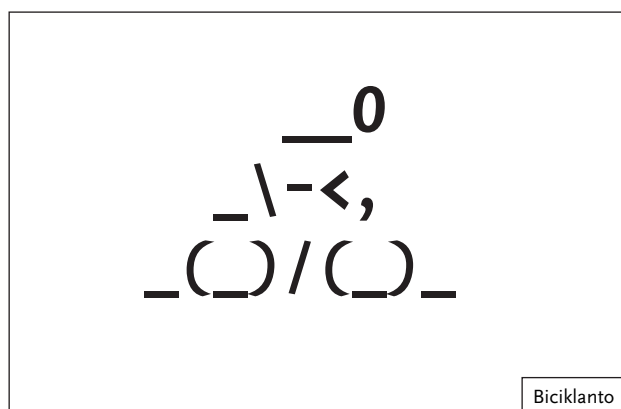
uzi kutiman tajpilon por tiu celo. Ekzistas eĉ la homoj, kiuj produktas siajn majstroverkojn uzante nur tajpilojn!

Tamen plej ofte oni uzas ASCII en komputiloj. Tiaj kreaĵoj povas esti parto de persona subskribo en elektronika letero aŭ en forumo, oni eĉ sukcesis produkti malgrandajn filmetojn per rapida ŝanĝo de tiuj bildoj. Krom kiel simple bildojn, oni uzas tiujn ASCII-ajojn ankaŭ por redoni malgrandajn kaj ne tro kompleksajn desegnaĵojn (ekzemple, malgrandajn elektro-skemojn) kaj stilajn tiparojn.

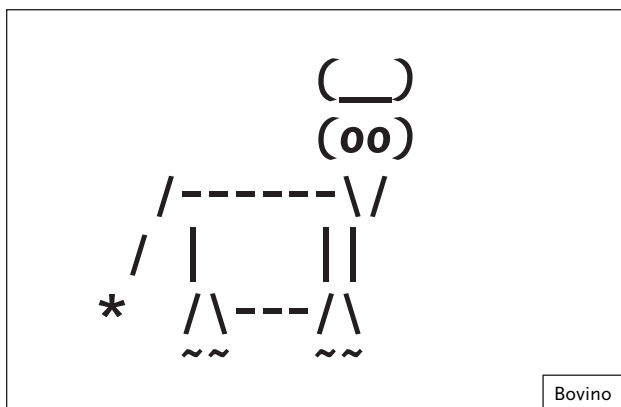
Krom uzi tiujn simbolojn por bildoj, oni fakte uzas tiun grafikon ankaŭ en aparta ĝenro de komputilaj ludoj – la tiel nomataj Rogue-ludoj. Tiuj ludoj povas esti sufiĉe kompleksaj interne kaj kompareblaj al modernaj strategiaj ludoj kun riĉa grafiko (ekz. “Dwarf Fortress”), sed uzas nur ASCII-simbolojn por ĉio: kreaĵoj, labirintoj, bataloj

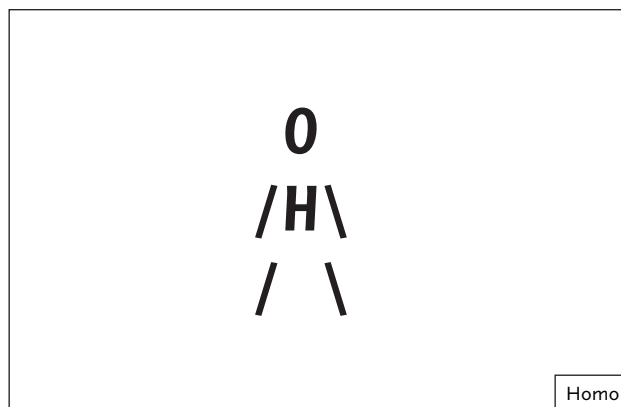
Strigo

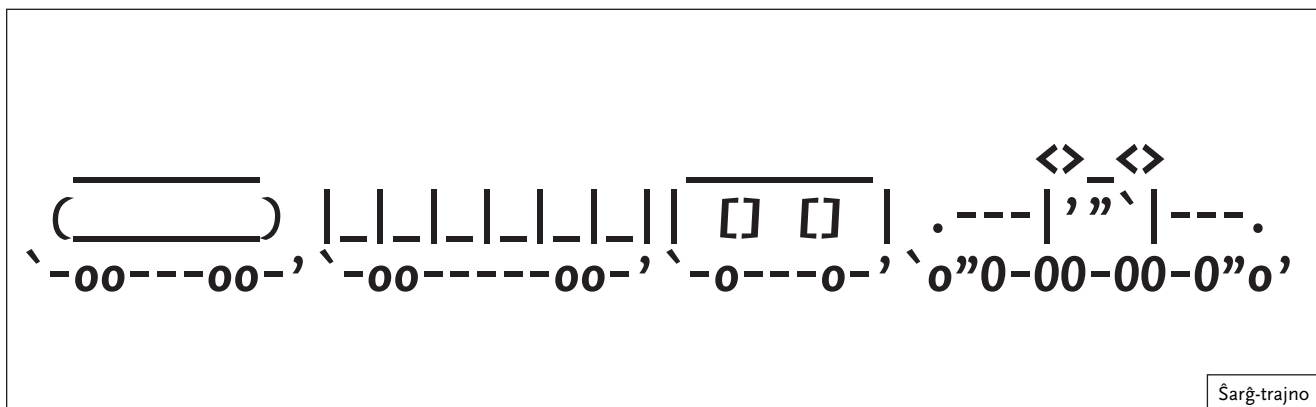
Biciklanto

Bovino

Homo

Ŝarg-trajno

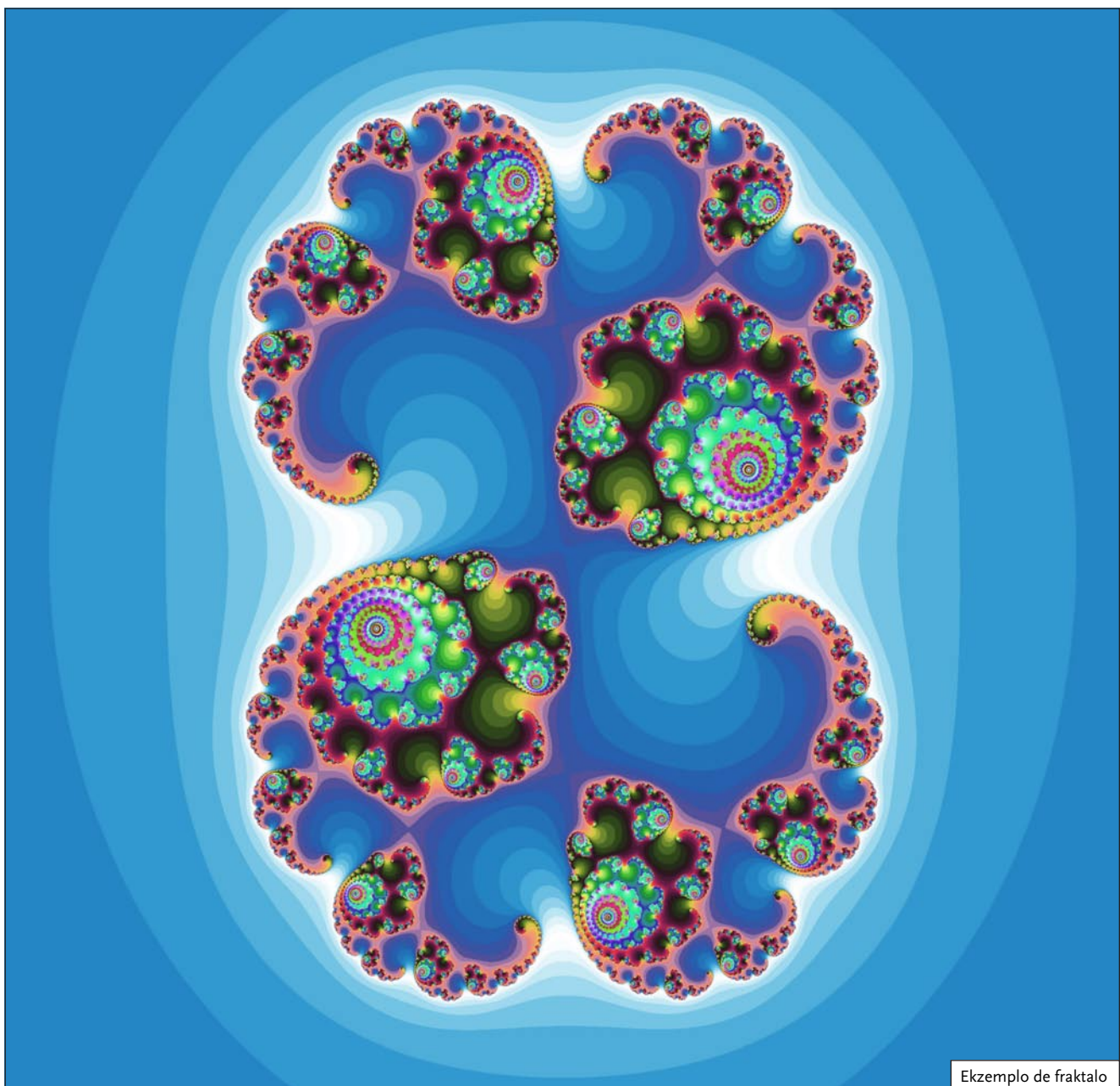
ktp. Tiuj ludoj ofte (sed ne ĉiam!) povas funkcii sur sufiĉe malnovaj komputiloj kaj post ioma lernado de la grafika reprezento oni povas plenguste ĝui tiujn ludojn.

Iom reduktita variaĵo de tiu arto estas la rid-mienoj aŭ miensimboloj – la karaktero-kombinaĵoj, ege populariĝintaj en la reta komunikado. La plej simpla kombinaĵo, nun konata preskaŭ al ĉiu homo, estas la sinsekvo de dupunkto, streko kaj krampo, kiu, depende de la krampo-tipo (ĉu malferma aŭ ferma) povas signifi aŭ ĝojan, aŭ malĝojan rideton. Tiuj simboloj estas uzataj en la komunikado por indiki la humoron, ironion aŭ simple por amuziĝi. Oni daŭre inventas novajn ridetojn, multaj el kiuj estas aŭtomate rekonataj de babil-programoj kaj konvertataj al belaj bildoj.

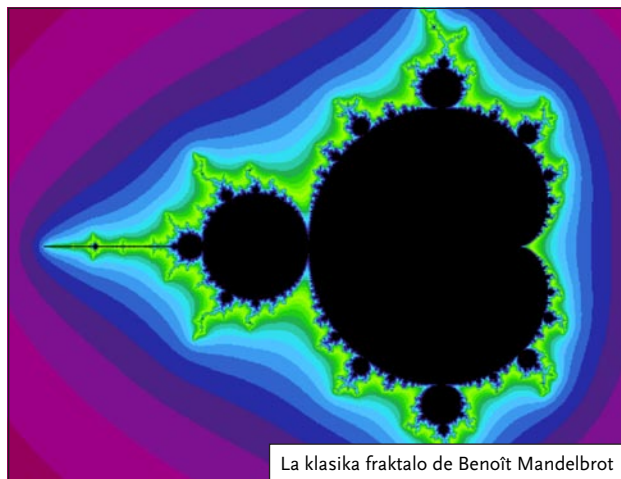
Fraktala arto

Fraktaloj (aŭ fraktoj) estas matematikaj objektoj, kiuj servas kiel grafikaj reprezentaĵoj de kompleksaj matematikaj funkcioj. Ilia grava eco estas, ke ili estas senfinaj, t.e. se oni pligrandigas la bildon, oni vidas, ke la bildo havas certan fiksan elementon, kiu ripetiĝas en ĉiu suba nivelo. Fraktaloj do per si mem ebligas la perkomputilan kreadon de grandaj kaj altkvalitaj bildoj, kiuj povas simili al insuloj, rokoj, diversaj simetriaj objektoj (ekzemple, neĝeroj), iuj fantaziaj figuroj ktp.

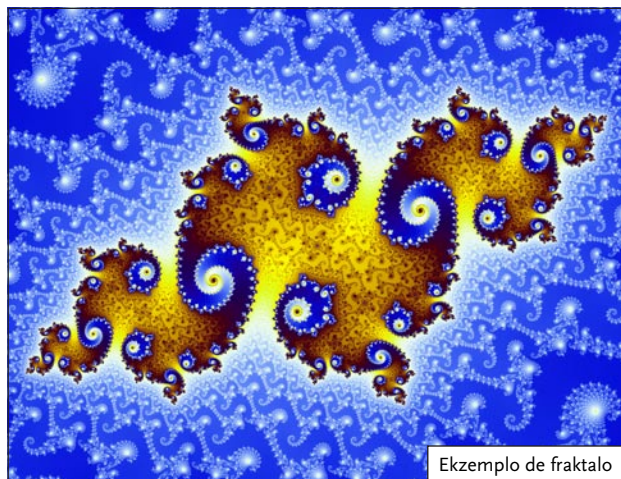
La plej fama fraktalo (vd. la sekvan paĝon) estis kreita de la homo, kiu entute enkondukis la vorton “fraktalo” – franclingva matematikisto kun germana familinomo Benoît Mandelbrot (i.a., naskiĝinta en Pollando!). Estis li, kiu entute lanĉis tiun novan branĉon de matematiko, kaj

Ekzemplo de fraktalo

La klasika fraktalo de Benoît Mandelbrot

Ekzemplo de fraktalo

lia fraktalo aperas nun en ĉiu libro pri komputilaj bildoj kaj certe en tiuj pri fraktaloj.

Krom evidenta matematika kaj arta apliko de fraktaloj oni ofte uzas ilin por komputile generi pejzaĝojn: tiuj ja bone taŭgas por elkalkuli la fajnajn detalojn de la bildo kaj oni do ne devas speciale registri mapojn kaj bildojn de apartaj objektoj.

Komputila muziko

Krom la grafikan, multaj komputiloj enhavas ankaŭ la specialan icon, kiu ebligas la sintezadon de muziko. Ekzistas eĉ speciala ĝenro de komputila muziko, kiu nomiĝas “ica muziko” (angle “chiptune” aŭ “chip music”). Pro tio, ke oni ofte komponas muzikon, similan al tiuj de malnovaj komputiloj, ekzemple Commodore 64 aŭ ZX-Spektrum, oni ofte nomas unu el la subĝenroj de la ica muziko “8-bitoka muziko”, ĉar tiun kvaliton havis la unua muzika ico de Yamaha, kiu estis enkonstruita en tiuj komputiloj (kompare al la unuaj versioj de la son-karto Sound Blaster, kiu dekomence uzis pli modernan 16-bitokan muzik-sistemon).

Kvankam oni certe povas komponi tiun muzikon en kutima not-redaktilo kaj poste ludi, oni tradicie uzas la tiel nomatajn “trak-ilojn” (angle “trackers”), kiuj prezentas specifan manieron de la muzik-redaktado. Pro tio, ke la kvanto de sendependaj kanaloj en tiutempaj icoj estis tre limigita, la redaktiloj kutime prezentis ĉiujn redakteblajn kanalojn forme de tabelo, kaj oni povis per specialaj ordonoj enmeti jen notojn, jen drumojn aŭ aliajn perkutilojn, jen certajn specialajn efektojn. Oni ankaŭ havis la eblon produkti bazajn son-registraĵojn (angle “sample”) kaj uzi ilin en siaj propraj muzikaĵoj.

Tiu muziko, tiutempe destinita por ludoj, ankaŭ nun estas komponata kaj ludata. En pluraj lud-aŭtomatoj oni speciale rekreas tiutempajn son-icojn por prezenti tiun muzikon. Krome, tiu muziko estas nepra parto de bonaj demo-scenoj, pri kiuj mi tuj rakontos.

Krom la ica muziko la komputila muziko mem inkluzivas ankaŭ aliajn specojn de muziko; ekzemple, ekzistas pluraj komputilaj lingvoj por komponi muzikon, kiam oni priksribas la muzikan verkon kiel aron de formuloj kaj inter-transiroj. Tiu muziko povas soni tute nature, kvankam ĝi ne estis vere komponita laŭ la tradicia maniero.

Aparta kategorio de la komputila muziko estas la muziko el komputilaj ludoj. Seriozaj lud-produktantoj kontraktas kun famaj komponistoj por produkti muzikon por siaj ludoj. La plej famaj muzikaĵoj aperas en la ludoj “Neverhood”, “Warcraft” kaj “Civilization”. Oni ofte eĉ eldonas apartajn muzikajn diskojn kun tiaj muzikaĵoj.

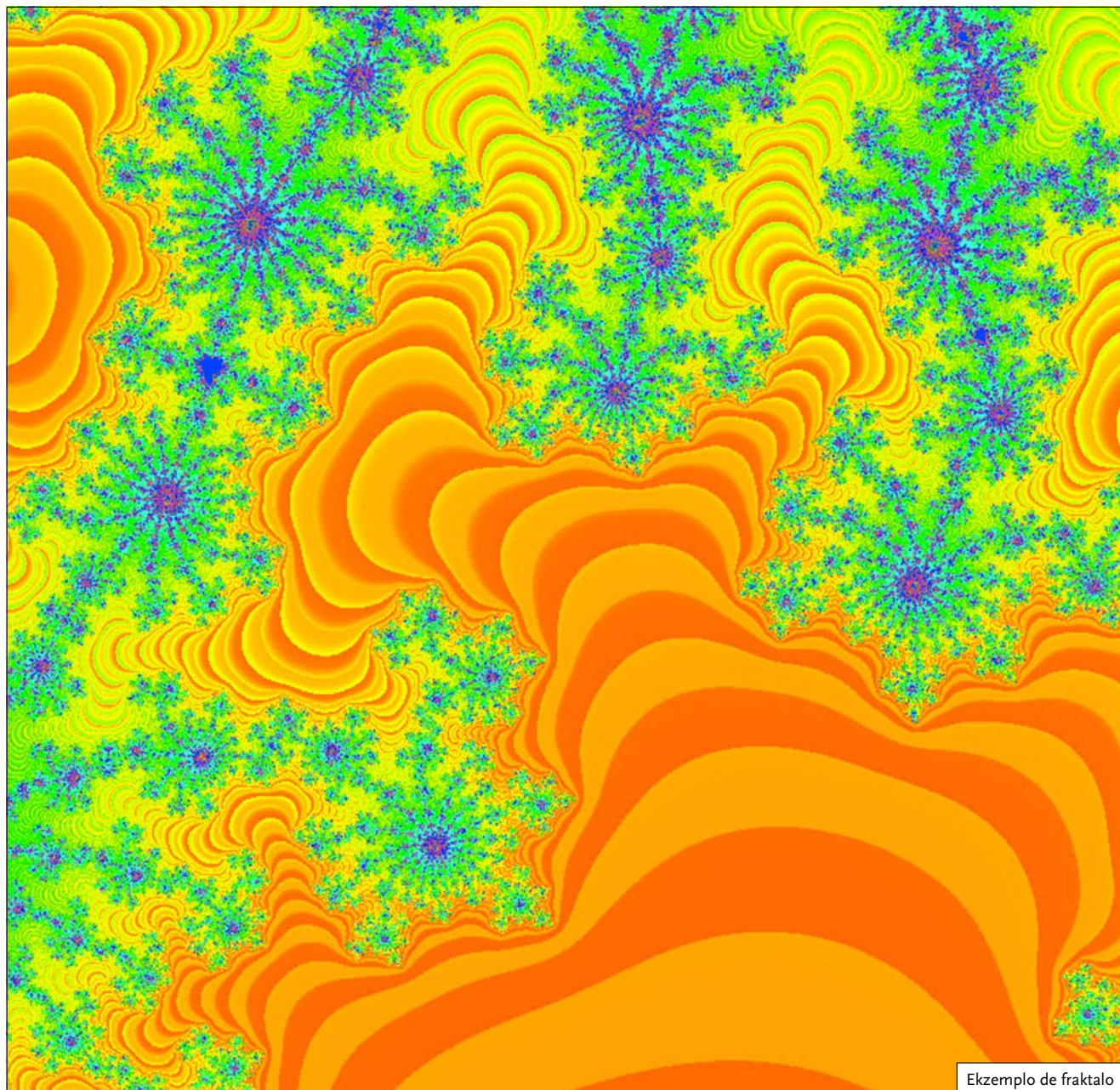
Demo-scenoj

Demo-sceno (angle “Demoscene”) estas, verŝajne, la pinto de la komputila arto. Sub tiu nomo sin kaŝas malgrandaj programetoj, kies celo estas prezenti neordinaran grafikan animacion, plej ofte akompanatan de sintezita muziko. Kutime, sed ne ĉiam, tiuj programoj estas vere malgrandaj, eĉ nanaj, kompare al la grafikaj efektoj, kiujn ili kapablas sintezi kaj animaciigi.

En frua komputila epoko la verkado de tiuj demo-programetoj estas populara rivalo inter programistoj, oni provis enmeti en ilin diversajn efektojn, kiuj mirigus la spektanton. Tiel estis inventita la t.n. “multicolor”-efekto por ZX Spectrum, kiu ebligis la kolor-difinon por ĉiu 8-rastrumera linio sur la ekrano, kio estis granda progreso, ĉar la komputilo mem kapablis difini koloron nur por la kvadrateto el 8x8 rastrumeroj. Sed lerta ŝanĝo de koloro, samtempigita kun refreŝiĝo de la ekranbildo ebligis superlukti tiun aparatan problemon.

La unuaj demo-programetoj ĉefe celis animacion en du dimensioj sur komputila ekrano. Oni povas observi kelkajn el la plej konataj algoritmoj por tiuj scenoj en modernaj komputilaj muzik-ludiloj, kiuj ofte havas la opcion montri specialajn bildojn, kiuj moviĝas kaj ŝanĝiĝas konforme

Ekzemplo de fraktalo

al la ludata muziko. Kutime, tamen, la muziko ne estis aparte ludata, sed estis parto de demo-programeto. Por havi sukceson pri tio oni devis havi geniajn grafikiston, programiston kaj komponiston en la teamo.

Pli postaj demo-scenoj koncentriĝis pri kreo de realec-similaj tridimensiaj bildoj. Oni povas spekti tiujn, ekzemple, ĉe ekran-protektaj programetoj, kie oni povas vagi tra senfina labirinto. La modernaj demo-scenoj ofte baziĝas sur rekta programado de grafikaj kartoj, kiam oni en speciala lingvo programas sendependajn grafikajn objektojn. Pere de tiuj oni povas priskribi kaj tridimensian mondon, kaj diversajn efektojn, kaj multon alian.

Pro tio, ke la kvalito de demo-scenoj rekte dependas de la grandeco de la programo, oni kutime konsideras nur programojn, kiuj ne superas la grandecon de 64 kilobitokoj.

Krome, ofte oni aparte konsideras la kategoriojn de 4- aŭ 8-kilobitokaj programoj (tiuj estas konsiderataj kiel la plej valoraj de la arta vidpunkto). Tradicie oni havas ankaŭ diversajn kategoriojn laŭ la komputiloj: moderna PC-komputilo, Amiga, Commodore 64 kaj (pli kaj pli malofte) ZX Spectrum. La konkursoj pri programado de tiaj demo-scenoj regule okazas en multaj landoj.

Resumo

Mi sukcesis priskribi nur kelkajn, plej proksimajn al mi ĝenrojn de la komputila arto. Ekzistas multaj aliaj ĝenroj, kaj grafikaj, kaj muzikaj, kaj aliaj, kiujn mi simple ne povas adekvate priskribi pro nescio. Se vi interesiĝas pri la moderna arto, pristudu iom la temon, vin certe atendas pliaj malkovroj en tiu tereno.

La krizo de fido... al la estonteco

Mikaelo Lajtman, Israelo

Demando: Kial vi ĉiam asertas, ke solvi la nun okazantan valutan krizon eblas nur per la ŝanĝo de la rilatoj inter la homoj?

Respondo: Oni scias, ke la leĝoj de la naturo efikas sendepende de tio, ĉu oni scias ilin aŭ ne. Neniu penas ekzameni la leĝon de gravito per elfenestra salto, ĉar la rezulton ni scias el la viva sperto.

Sed malmultaj scias, ke krom la leĝoj, efikantaj al niaj fizikaj korpoj, ekzistas la leĝoj, kiuj efikas al niaj animoj. En nia mondo ni ne vidas animojn kaj iliaj interagoj estas kaŝitaj por ni. Sed tio ne faras la leĝojn malpli striktaj – ili same neeviteble efikas al ni, eĉ se ni ne perceptas tion klare.

Laŭ tiuj leĝoj, ĉiuj niaj animoj estas ligitaj inter si en unuecan, harmonian kaj ekvilibrigitan sistemon, kiu ekzistas laŭ la principo de dono – ĉiu kontribuas laŭeble pli, kaj prenas de la sistemo nur la bezonatan minimumon.

Tamen la homaro dum sia evoluo venis al la stato, kiam iĝis normo, ke ĉiu deziras kontribui minimumon kaj uzi ĉiujn ĉirkaŭantojn maksimume por kontentigi sin. Aldone, ni jam eĉ ne rimarkas tion. Ĉiu deziras gajni la loterion – kontribui unu dolaron kaj gajni milionon. De kie aperas la miliono? De miliono da homoj, kiuj kontribuis po unu dolaron. T. e., ĉiu volas preni de ĉiuj por si mem. Kaj tio estas opiniata kiel absolute normala afero.

Sed ĉe tio aperas tioma disonanco inter niaj spirita kaj fizika ekzistoj, ke la rompo de la spirita leĝo jam kaŭzas videblajn kaj sentebajn postsekvojn en nia fizika mondo – kiel la hodiaŭa financa krizo, kiu estas nur parta konsekvenco de la ĝenerala krizo de ĉiuj sociaj ligoj. La financa sistemo estas la plej atakebla, simile al sango la organismo – ĝi ligas kaj trapertras la tutmondan komunumon. Nenio ŝanĝiĝis en la partoj de la financa sistemo – la krizo estas entute psikologia: iĝis klara la malkorekta uzo de la ligoj, kaj, rezulte, la perdo de fido kaj kolapso de la sistemo mem.

T. e., ni venis al la stato, kiam la ekstero – la strukturo kaj la principo de funkciado de niaj integritaj sistemoj iĝas malgrava kompare al tio, kun kiuj pensoj, kun kiuj intencoj ni uzas la ligojn en ili.

Se ni, t. e. ĉiu el ni, ne ŝanĝos nian rilaton al la ĉirkaŭantoj al tiu, responda al la ligoj inter la animoj – ni daŭre kontraŭstaros la leĝojn de la naturo, kaj tiuj leĝoj kun pli

kaj pli granda forto negative influos al ni. Neniu povos resti flanke, ne estos sur Tero la loko, kie oni povos transatendi. La ĉirkaŭa mondo detruigigas, se vi volas savi sin – komencu de vi, de via rilato al la ĉirkaŭantoj, neniu alia savos vin. Ĉiu el ni konstruas la mondon, kaj tiu nia komuna mondo, konstruita laŭ la leĝoj de la naturo, povos alporti al ni aŭ grandegajn, neimageblajn bonojn, aŭ, se bazita sur egoismo, ĝi alportos neimageblajn suferojn, kiuj ĉiuokaze devigos nin ŝanĝiĝi.

PRI LA AŬTORO

Mikaelo Lajtman (el Vikipedio)

Mikaelo Lajtman (PhD pri filozofio) – sciencisto-kabalisto, profesoro de ontologio kaj teorio de ekscio, fondinto kaj gvidanto de la Internacia akademio de kabalado kaj de la Esplora instituto de kabalado “J. Aŝlag” (ARI – Ashlag Research Institute) – nekomercaj organizaĵoj, kiuj okupiĝas pri esplorado kaj kleriga agado pri la scienco kabalado.

Esperantigis Konstantin Aleksandrov kaj Sergio Ĥlutĉin

Pri kulto kaj kulturo

Mi persone apartenas al tiu generacio, kiu (mis)feliĉis travivi kaj tipan komunisman sistemon, kaj la disfalon de Sovetunio, kaj la postan evoluon de la iam ege granda kaj potenca ŝtato. Mi bone memoras min seniluziiginta, kvazaŭ miaj okuloj estis dense kovritaj per duondiafana ŝtofo, tra kiu eblis vidi la mondon tia, kiel tion diktis la personeco-kulto de komunismo, kaj jen subite oni forprenis tiun rubandon kaj mi ekvidis ĉion en tute alia formo, koloro kaj lumo. La sento, ke oni trompadis nin dum longa tempo kaj preskaŭ tenis en kaĝo, ege dolorigis eĉ min, 12-jaran, kaj certege estis multe pli akra ĉe pli maljunaj personoj. Sed tiu sento de senkateniĝo estis falsa, oni simple formetis unu jugon por tuj alpreni la alian, pli diablan kaj seneliran – la jugon de senkulturo.

Aleksando Galkin, Rusio/Germanio

Mitoj pri kultoj de Sovetio

Nun oni volonte rakontas en televido, radio kaj libroj, ke la komunisma reĝimo estis malbona, oni konsideris homon tute ne kiel unuopulon, individuon, sed nur kiel etan ŝraŭbon de partia maŝino. Tio grandparte estas vero, sed ne la tuta vero.

Komunisma reĝimo, malgraŭ sia principo de “egaligo” (t.e., ke la reĝimo batalis kontraŭ la homoj, kiuj draste diferencis de la resta homamaso: pli riĉaj, pli entreprenemaj ktp.), tamen ja atentis, ke tiu egaligo ne iĝu malriĉigo – la ĝenerala viv-nivelo en la lando estis sufiĉe alta. Krom la zorge flegata fideleco al la komunisma partio, kiu riveligis en divesaj formoj, kiel ekzemple “ĵuro de pioniro” kaj “Promesoj de komsomolano”, en kiuj oni promesis resti fidelaj al la gvidanta partio, oni tamen inokulis ankaŭ la sufiĉe pragmatajn kultojn, ekzemple, kultojn de scioj kaj fizika kulturo.

Pro tio, ke sub la tiama reĝimo preskaŭ ne ekzistis riĉaj kaj malriĉaj familioj (nu, almenaŭ oficiale), la infanoj ne havis la ŝancon rivali per siaj riĉaĵoj aŭ modaj vestoj (ankaŭ tiuj ja estis sufiĉe stereotipaj), kaj la solaj eblaj aferoj por fanfaroni estis propraj scioj kaj korpa sano. Pro tio en ĉiuj lernejoj de la tuta lando oni unufoje jare okazigis tiel nomatajn “Lernejajn Olimpikojn”, kiuj okazis preskaŭ pri ĉiu stud-objekto: ĥemio, fiziko, biologio, literaturo, geografio, teknika desegnado, matematiko ktp. Multaj ŝtupoj de tiuj Olimpikoj (distrikta, urba, sublanda kaj tutlanda) ĉiam kolektis la plej talentajn kaj kapablajn lernantojn, kiuj rivalis per siaj scioj kaj kapabloj solvi neordinarajn taskojn, montri siajn scipovojn kaj kreivecon.

Tiu kulto vere estis unu el la plej ĉefaj en tiu tempo. Mi bone memoras, ke en mia klaso ĉiu sukcese trapasis abituri-

entajn ekzamenojn kaj el 30 abiturientoj 28 sukcesis eniri universitatojn kaj institutojn (tiutempe ankoraŭ ekzistis la sistemo de duoblaj ekzamenoj: post abiturientaj ekzamenoj oni devis denove trapasi la enir-ekzamenojn en koncerna universitato por esti akceptita kiel studento; la lerneja atesto donis nur ŝancon partopreni en tiuj ekzamenoj, sed neniel difinis kiuj studentoj estos aŭ ne estos akceptitaj en universitaton).

En la universitato, kiun mi eniris 5 jarojn post disfalo de Sovetunio, plu regis la sovetia reĝimo de edukado: la profesoroj estis vere tre proksimaj al studentoj kaj kompatis ilin, ĉar tiuj devis dum mallonga tempo ellerni kaj parkerigi grandegan kvanton da diversaj faktoj, kompreni la interrilatojn kaj sukcese ekzameniĝi pri tio. En multaj departementoj oni eldonis specialajn broŝuretojn kun pli facila kaj detale klarigita lerno-materialo, por ke oni ne devu trakribri dikajn lernolibrojn pene serĉante tie la erojn de bezonataj scioj. Profesoroj kaj docentoj ofte gvidis ankaŭ la tiel nomatajn kromlecionojn, kiuj pli detale pritraktis la temojn, por kiuj ne plu sufiĉis tempo dum ordinaraĵ lecionoj.

Do, resume kaj mallonge, la kultoj en Sovetio ne ĉiam estis malbonaj kaj sencelaj, kelkaj el ili estis sufiĉe pozitivaj.

La lando de venkinta kapitalismo: la moderna Germanio

Nun mi jam dum pli ol 8 jaroj loĝas en Germanio kaj vidis sufiĉe por povi kompari la vivon en Sovetio, Rusio kaj moderna Germanio.

La plej unua detalo, kiun mi rimarkis ĉe germanoj (kaj kiu kulpas pri tio, ke la Berlina Muro plu restas en la

Sovetiaj pioniroj – membroj de la lerneja komunisma organizo (la fonto: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sov-pioneer-tajikistan.jpg>)

animoj de homoj), estas la tre disvastiĝinta inter gejunuloj opinio, ke Okcidenta Germanio “venkis” dum Orienta Germanio “malvenkis”. Jes ja, dum la tempo de la Muro oni amase fuĝis de oriento al okcidento pro pli bonaj sociaj kaj ĉiutagaj kondiĉoj tie – tio veras. Sed multaj aliaj avantaĝoj de la orienta sistemo restis plene neglektitaj kaj enterigitaj kune kun la ŝtato dum la reunuiĝo de Germanio. Kaj la nuna Germanio, la evoluinta Eŭropa lando, estas granda marĉo por junaj homoj kun ege limigitaj ebloj eskapi el la ĉiutageco kaj fariĝi personeco.

La plej granda ŝoko por mi estis vidi, ke la plimulto de lernejoj en Germanio tute ne havas ambiciojn aŭ revojn. La tute natura ĉe ni demando “Kio vi volas esti?”, kiun mi starigis al mi mem kaj respondis diverse depende de mia aĝo – jen kosmonaŭto, jen radio-inĝeniero, jen fajrobrigadisto, jen programisto (tiu lasta ja fine venkis) – tiu demando ĉi tie preskaŭ ne aperas ĉe lernejoj. Ili rigardas al tio de iom alia angulo, ili volas esti sukcesaj, riĉaj, modaj – do, ili volas havi diversan aŭtoritaton sen pensi pri tio, kiel oni atingas ĝin.

La moderna soci-sistemo en Germanio estas tia, ke oni povas vivi nemalriĉe ankaŭ se oni laboras kiel stratpurigisto, vendisto en bakaj-butiko aŭ floristino. Do, por sin vivteni oni ne devas multe streĉi kaj por multaj tiu nivelo estas jam la idealo. Ili ne volas studi – studi ja estas malfacile, oni devas streĉi sin – ili pretas tuj labori, havi sian propran enspezon kaj vivi tuj sendepende de siaj gepatroj, almenaŭ deklare. Tio, certe, estas laŭdinda, sed la tiom malalte metita persona salto-lato, miaopinie, estas malbona por la socio.

Min ankaŭ mirigas la fakto, ke, kvankam la doktoriĝo kaj entute diplomigo ĉi tie estas alte respektataj, vere ne multaj emas studi en universitato. Jes, tio estas ne tiel facila, oni devas sin streĉi kaj multe lerni, sed ankaŭ la lerneja sistemo estas ege restriktiga – por havi ŝancon studi en universitato oni devas ricevi abiturientan ateston, por kiu oni devas trapasi abiturientan ekzamenon. Tiu estas tute nedeviga kaj multaj lernantoj simple rifuzas trapasi ĝin – kaj forlasas lernejon sen la abiturienta diplomo. Multaj, kiuj studas en la tiel nomata “Ĝenerala lernejo” (Hauptschule) eĉ ne havas la rajton trapasi tiun ekzamenon, ĉar oni opinias, ke ilia eduk-nivelo ne sufiĉas por tio.

Mi ne scias, kiuj estas la homoj, kiuj kompilas lernolibrojn en germanaj lernejoj, sed tiuj certe neniam estis profesiaj pedagogoj. Mi, havante diplomon de kuracisto kaj trastudinte 3 studjarojn en matematika fakultato en Germanio, fiaskis kompreni la temon pri integralo en kutima germana lernolibro. Jes ja – la aŭtoroj prezentis en la lernolibro ian miksaĵon inter la formulo de Newton-Leibnitz kaj integralo de Riemann, kaj tiu miksaĵo tute malhelpis la komprenon de tio, kio estas la integralo. Kompatindaj lernantoj!

Resumo

Mi ja ĉiam kontraŭvole komparas mian nunan vivon en Germanio kun tiu en Sovetunio kaj en Rusio. Mi devas konstati, mi estas ege ĝoja, ke mi sukcesis vivi en Sovetunio, ĉar ties disfalo multon intruis al mi. Ĝi instruis al mi, ke neniu idealo, neniu kredo devas esti absoluta, nenio estas absoluta en nia vivo kaj ĉio povas unumomente kraŝi. Sed

samtempe ĝi instruis al mi, ke mi mem estas la mastro de mia propra vivo; kaj se mi ne havos kultojn – kulton de scio, kulton de laboremo, kulton de certaj scipovoj kaj kapabloj, se mi ne havos la deziron evoluigi min, ĉiutage, ĉiuhore, mi difinitive pereos. Kaj tiuj kultoj – mi nomus ilin

kultoj, kvankam eble la vorto idealo pli taŭgas – tiuj kultoj devas esti ĉe ĉiu homo, kiu volas fariĝi Homo, Personeco. Kaj ĝuste la manko de tiuj idealoj estas radiko de multaj nuntempaj problemoj de modernaj evoluantaj landoj, inkluzive Germanion.

RAKONTO

Ploremulino

Miaj patra-flankaj geavoj loĝis (antaŭ migri en la ĉefurbon) en Valo de Elqui [elki], kiu troviĝas en la norda parto de Ĉilio. Ĝi estas la loko, kiun nuntempe iuj konsideras “aktuala Tibeto” rilate al ĝiaj spiritaj energioj. Oni ankaŭ rakontas pri ĝi, ke tie ofte okazas “eksterteraj kontaktoj”. La historio, kun mi volas rakonti al vi, okazis antaŭ multaj jaroj.

Leo Varas, Ĉilio

La bildo de Miguel Nuñez

Multfoje, infanaĝe, pli ofte dum vintro, mi parolis kun la samklasanoj pri timigaj historioj. Tio okazis ĝenerale kiam nuboj kovris ĉielon kaj tago mallumiĝis, kaj oni ial interrompis la lecionojn, restigante nin en la klasĉambro. Tiam mi aŭdis inter aliaj rakontoj la historion pri Ploremulino, speco de fantomo, kiu eterne ploradas pri siaj mortintaj filoj.

Poste mi aŭdis pri tio ankaŭ en la familiaj kunvenoj ĉe miaj geavoj, kie kolektiĝis la familianoj. Ili (precipe mia avo) rakontis multajn historiojn pri strangaj supernaturaj aŭ neklarigeblaj faktoj. Tiel mi eksciis, ke en ilia naskiĝloko, la jam menciita valo, tiaj aferoj estis sufiĉe oftaj.

Iutage unu el miaj onkloj diris al mi, ke ĉiuj ŝiaj familianoj aŭdis Ploremulinon. Kompreneble, mi tuj

demandis pri tio mian patron, sed li ne ŝatis paroli pri tiaj superstiĉaj aferoj kaj sugestis al mi demandi mian onklon. Jen kion li rakontis al mi:

Jam mi sola piediris laŭ la vojo hejmen. Tumomente mi klare ekaŭdis malproksiman virinan ploron. Tio ne kortuŝis min kaj mi daŭrigis mian trankvilan paŝadon. Sed strange – la plorado daŭre akompanis min, kaj tial mi ekatentis ĝin kun pli da intereso. Tom post iom mi eksentis, ke tiuj sonoj ne venis de iu preciza loko, sed estis aŭdeblaj de ĉiuj flankoj; mi havis la senton, ke la vento alportas tiujn bedaŭrojn, kaj ili pli kaj pli laŭtiĝis. Kompreneble, mi ektimis kaj plirapidigis mian marŝon, sed la fenomeno daŭre iĝis pli kaj pli forta; en mi kreskis timo kaj mi ekkuris senkontrola.

Dank' al dio mi atingis mian hejmon, kie mi povis finfine trankviliĝi kaj ripozi. Mi ne scias, ĉu tio estas fantoma aŭ spirita fenomeno, aŭ eble nekonata birdo aŭ besto, aŭ iu speciala sono farata de vento. Sed mi ja spertis tion.

Mi aldonos unu rimarkindan fakton. La historion pri

la virino, kiu priploras siajn mortintajn filojn, rakontas kaj kantas tra tuta Ameriko diversaj indigenaj popoloj. Sed ekzistas pluraj versioj de ĉi tiu mito. Ekzemple, en Meksiko oni diras, ke ŝi estis virino kiu pro am-rankoro mortigis siajn tri filojn kaj poste oni ekzekutis ŝin. Oni ankoraŭ rakontas, ke ŝi mortigis sian eksan amikon kaj lian novan parulinon, kaj finfine ŝi mortigis sin mem freneza kaj kulposenta. En Ĉilio oni rakontas, ke ŝiaj filoj estis mortigitaj de iu alia, tial ŝi suferas plorante, serĉante ilin kaj penante ilin reakiri.

Kelkaj eĉ priskribas ŝian aspekton: helhaŭta kaj alta virino, kies vizaĝon oni ne povas vidi klare. Ŝi havas longan hararon kaj estas vestita per blankaj vestoj, ne piediras, sed kvazaŭ flugas. Laŭ la aliaj versioj ŝi estas nur ombro, kiu ŝajnas ĝemi.

Estu kiel ajn, restas la demando pri la jena afero: kial la historio pri la fantomo de la patrino, de kiu oni forprenis ŝiajn filojn, aperis kaj vivas en tiel diversaj lokoj...

Ora hakilo

Rusa popola fabelo

facila

Foje unu viro iris en arbaron **haki** arbojn. Li venis al lago, eksidis sur bordon kaj ne-atend-ite fal-lasis la hakilon en la akvon. Dum li sidis kaj ploris, el la akvo subite aperis **diablo**, kiu demandis lin:

— Kial vi ploras?

— Mi perdis mian hakilon en la akvo, – respondis la viro.

La diablo sub-akv-iĝis, post iom da tempo alportis al la viro **arĝentan** hakilon kaj demandis lin:

— Ĉu estas via hakilo?

— Ne, – respondas la viro, – tiu ĉi ne estas mia.

La diablo denove subakviĝis kaj alportis al la viro novan hakilon – la oran. Kaj denove demandis:

— Ĉu estas via hakilo?

— Ne, – respondis la viro, – ankaŭ tiu ĉi ne estas mia.

Jam la trian fojon subakviĝis la diablo kaj fine alportis al la viro lian propran, feran hakilon.

— Ĉu estas la via?

— Jes, jes, la mia!

Kaj la diablo donacis al la **honest**a viro ĉiujn tri hakilojn. La viro ĝoje revenis hejmen kaj rakontis pri tiu historio al

siaj sam-vilaĝ-anoj. Kaj unu riĉa homo ek-deziris ricevi ĉiujn tri hakilojn. Ankaŭ li iris en la arbaron, aliris la lagon, ĵetis sian hakilon en la akvon, eksidis kaj ekploris. El la akvo aperis diablo kaj demandis lin:

— Kial vi ploras?

— Mi sub-akv-igis mian hakilon...

La diablo malaperis, post iom da tempo revenis kun arĝenta hakilo kaj demandis:

— Ĉu estas via hakilo?

— Jes, jes! Estas la mia! – ekkriis la viro.

Sed la diablo sciis, ke li diras malveron kaj malaperis. Tiel la malhonest a viro perdis sian propran hakilon.

KLARIGOJ

haki – faligi (pri arboj); hakilo – instrumento por faligi arbojn

diablo – super-natura estaĵo

arĝento – multe-kosta blanka metalo

honesta – kiu diras nur la veron

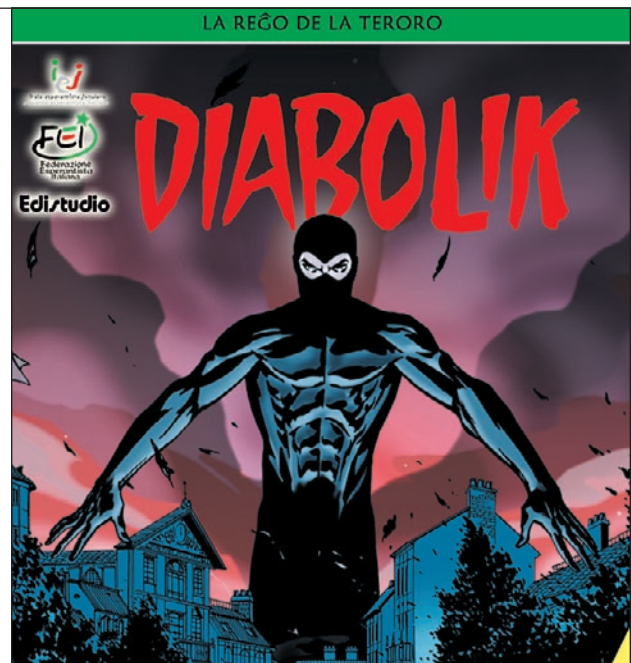

Nova bildstrio en Esperanto

La bildstrio, fariĝinte memstara art-formo, postulas sian spacon apud la romano: en 2009, du jarojn post la eldono de la itala komikso Rat-Man en Esperanto, la teamo de la projekto RoME denove riĉigis la Esperantan kulturon per tre prestiĝa volumo pri Diabolik – rolulo, naskita de la renkontiĝo de kelkaj ĝenroj.

“La reĝo de la teroro”, kreita en 1962 fare de la fratinoj Giussani, fakte revivas sian unuan aventuron: redeseignita laŭ pli moderna tamen fidela stilo fare de Alfredo Castelli kaj Giuseppe Palumbo, dank’ al la laboro de internacia skipo kaj pere de subteno de Mario Gomboli (ĝenerala direktoro de Astorina, la eldonejo de la nekaptebla krimulo). La 144-paĝa bildvolumo enhavas ankaŭ informojn pri la naskiĝo kaj evoluo de Diabolik, kaj pri la komunumo de la kolektantoj; tiun ĉi parton prizorgis interalie Lorenzo Altariva, kunfondinto de “Diabolik Club”.

Pliaj informoj pri la projekto RoMEo troveblas ĉe <<http://www.pecorElettriche.it/Esperanto/RoMEo>>; pri Diabolik – ĉe <<http://eo.wikipedia.org/wiki/Diabolik>>. La komikso aĉeteblas ĉe IEF (<<http://www.esperanto.it>>),

IEJ (<<http://iej.esperanto.it>>) kaj Edistudio (<http://www.edistudio.it/index_libri.php?Lang=es>).

RECENZE

Diabolik – la reĝo de la teroro

Bildstrio en Esperanto, eld. Edistudio, prezo: € 6,00 Manuel Giorgini, Italio

Kun intereso kaj scivolo mi eklegis la duan eldonaĵon de la projekto RoMEo, kiu naskiĝis por plivastigi la nevastan sortimenton de esperantlingvaj bild-strioj. Ties unua tre sukcesa tasko koncernis la tradukon de la itala serio pri Rat-Man, kaj nun ĝi alfrontis novan grandan italan rolulon: Diabolik. La rezulto plensuperis miajn atendojn.

Mia kono pri Diabolik neniam estis spertuleca, sed tio ne donis malavantaĝon; RoMEanoj elektis la plej unuan pecon de tiu serio, kaj pro tio la rolantoj, la eventoj kaj la scenoj prezentiĝas kaj sekvas unu la alian dolĉ-grade. Mi do apenaŭ komentos la rakonton; mi nur rimarku, ke la intrigo neniel suferas pro la 47-jara aĝo de la rakonto: ĝi fluas plaĉe, kaj nur je la plej unua parto ĝi montras ian etan troigon, kiu tamen estas pravigebla de la kunteksto.

Lingv-aspekte ĉio laŭdindas. Traduko kaj adaptiĝo montras zorgon kaj efikon; la malmultaj fakaj aŭ maloftaj

terminoj kuŝas komferte en pura, kohera lingvaĵo, kiu bone rezistas la influon de la itala lingvo. Miaopinie, la rezulto nepre meritas grandan aprezon pro du bonaj kialoj. Unue, temas pri tradukaĵo, kiu submetas sin al la grafika nelibero de bildostrioj – kondiĉo, kiu postulas de la tradukanto konstantan kompromison inter la neceso komuniki la signifon kaj la respekto al la fizika limo de la komunikilo. Due, ni substreku la drastan ŝanĝon en lingvaĵo kaj ĝenro, kiu akompanis la paŝon de Rat-Man al Diabolik: subite malaperas vort-ludoj kaj humuraĵoj – la rakonta spino de la kara kontraŭheroo orelulo. Nun ilin anstataŭas 136 ilustraĵoj da cerbumadoj, krim-deduktoj kaj nemalhaveblaj subitaj surprizoj. Suspenso, malhelo kaj la “suspendo de la nekredemo” sendamaĝe trairas la tempon kaj la esperantigon kaj kaŝe atakas kaj forprenas la leganton ĝis la lasta paĝo.

Subtenu la agadon de TEJO!

Ekzistas multe da ebloj helpi TEJO en ĝia agado. La plej gravaj estas membriĝi aŭ patroniĝi. Sed vi povas helpi ankaŭ al konkretaj agaderoj de TEJO.

Mondonacojn por ĝenerala agado de TEJO bv. Pagi al la UEA-konto "tejtej" (indiku la celon de la donaco, ekz: "donaco por KER" aŭ "donaco por landa agado"). Ankaŭ eblas fari donacon por specifaj celoj:

- Fonduso "Partoprenu IJKon" – per ĝi TEJO subvencias la partoprenon de TEJO-aktivuloj en IJK;
- Pasporta Servo – eble la plej fama eldonaĵo de TEJO.

Por pliaj detaloj pri pagmanieroj, bv. rigardi ĉe www.uea.org/alighoj/pag_manieroj.html aŭ demandi ĉe la Centra Oficejo.

TEJO dankegas vin pro via subteno!

JUNA AMIKO – Internacia E-revuo de ILEI por lernejoj kaj komencantoj

- aĝas 30 jarojn kaj aperas 3-foje (aprilo, septembro, decembro) sur po 52 plurkoloraj paĝoj kun plenkoloraj kovriloj;
- havas kunlaborantojn el ĉiuj kvin kontinentoj;
- rabato ĝis 50%!

Karakterizas ĝin:

Modela stilo kaj facila lingvaĵo (1500 vortradikoj sen glosoj), *enhavo tre varia*: rakontoj, fabeloj, raportoj, informoj, interesaĵoj, enigmoj, kvizoj, versaĵoj, ludoj, kantoj, humuro, lingvaj konsiloj, interkulturo, kuriozaĵoj, voĉo de legantoj k.a. kun multaj ilustraĵoj.

JUNA AMIKO estas fonto de taŭgaj legaĵoj por komencantoj, fidinda helpilo por E-kursgvidantoj.

Vizitu nian TTT-ejon: www.junaamiko.inf.hu aŭ en www.lernu.net!

ĈU VI SERĈAS KORESPONDAMIKON?

Sendu al Koresponda Servo Mondskala jenajn detalojn: nomo, adreso, sekso, aĝo, profesio, geedza stato, kiom da korespondantoj vi deziras, en kiuj landoj kaj pri kiuj temoj.

Kunsendu 2 internaciajn respondkuponojn, aŭ, se ili ne estas aĉeteblaj en via lando, ne uzitan poŝtmarkon. KSM pludonos viajn informojn al alia(j) korespondemulo(j), kiu(j) konformas al viaj deziroj. Vi ricevos rektan respondon. KSM estas servo de UEA.

Skribu: **Koresponda Servo Mondskala, B. P. 6, FR-55000, Longeville-en-Barrois, Francio**

KOTIZTABELO DE UEA POR 2010

MG Membro kun Gvidlibro tra la Esperanto-movado

MJ(-T) Membro kun Jarlibro (kaj, ĝis inkl. 29 jaroj, membro de TEJO kun la revuo Kontakto sen plia abonpago)

MA(-T) Membro-Abonanto: kiel MJ(-T) plus la revuo Esperanto

MA ricevas la Jarlibron, la revuon Esperanto, kaj, ĝis inkl. 29 jaroj, la revuon Kontakto

SA Simpla abono al la revuo Esperanto, sen membreco en UEA

Kto Abono al la revuo Kontakto, sen membreco en UEA/TEJO

SZ Kotizo por Societo Zamenhof: mecenata kategorio (aldoniĝas al alia kotizo; ne inkluzivas membrecon en UEA)

PT Patrono de TEJO: pagas 3-oble la kotizon de MJ(-T) por subteni TEJO-n (ne inkluzivas membrecon); ricevas la revuon Kontakto kaj aliajn eldonaĵojn de TEJO

Lando/valuto	MG	MJ(-T)	MA(-T)	SA	Kto	SZ
Aŭstralio/dolaro	16	40	100	60	36	200
Aŭstrio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Belgio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Brazilo/eŭro	5	12	30	18	11	60
Britio/pundo	8	20	50	32	19	100
Ĉeĥio/krono	170	420	1050	670	400	2100
Danio/krono	70	180	450	285	170	900
Estonio/krono	105	260	650	415	250	1300
Finnlando/eŭro	10	24	60	38	23	120
Francio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Germanio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Greklando/eŭro	10	24	60	38	23	120
Hispanio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Hungario/forinto	1700	4300	10750	6850	4100	21500
Irlando/eŭro	10	24	60	38	23	120
Islando/eŭro	10	24	60	38	23	120
Israelo/eŭro	7	18	45	27	16	90
Italio/eŭro	10	24	60	38	23	120
Japanio/eno	1300	3200	8000	4800	2900	16000
Kanado/dolaro	14	35	87	52	31	174
Latvio/lato	4	11	27	17	10	54
Litovio/lido	20	50	130	80	50	260
Nederlando/eŭro	10	24	60	38	23	120
Norvegio/krono	80	200	500	300	180	1000
Nov-Zelando/dolaro	20	50	125	75	45	250
Pollando/zloto	25	60	150	95	55	300
Portugaliao/eŭro	8	20	50	32	19	100
Rusio/eŭro	5	12	30	18	11	60
Slovakio/eŭro	7	17	42	27	16	84
Slovenio/eŭro	8	20	50	32	19	100
Svedio/krono	95	240	600	380	230	1200
Svislando/franko	15	38	95	57	34	190
Usono/dolaro	13	32	80	48	29	160
TARIFO A/eŭro	6	16	40	24	14	80
TARIFO B/eŭro	5	12	30	18	11	60

ALIAJ LANDOJ Luksemburgo laŭ Belgio; Kipro kaj Malto laŭ Slovenio.

TARIFO A Bahamoj, Honkongo, Korea Resp., Singapuro, Sud-Afriko, Tajvano.

TARIFO B Ĉiuj ceteraj landoj ne jam menciitaj.

Kiel verki per facila lingvaĵo por Kontakto?

Kiam vi verkas por komencantoj eble vi pensas: “Mi devas uzi facilan lingvaĵon. Kion mi povas diri per ĝi?” Provu pensi anstataŭe: “Mi volas komuniki ion. Kiel mi povas esprimi ĝin per facila lingvaĵo?”.

Eble vi trovos dum la verkado, ke estas pli facile unue verki la artikolon per normala lingvaĵo kaj poste simpligi ĝin. Ankaŭ la redaktoro povas pli facile simpligi vian interesan artikolon, ol aldoni intereson al facillingva, sed banala artikolo. Se vi ne sukcesas sufiĉe simpligi la lingvaĵon, tamen sendu vian artikolon!

La redaktoro rezervas al si la rajton laŭnecese korekti, mallongigi kaj simpligi artikolojn.

Facileco

La facillingvaj artikoloj de Kontakto aperas en du niveloj:

Tre facila Uzu nur tiujn elementojn de la listo, kiuj aperas grase presitaj, plus tiujn de *Aldone*. Se vi deziras uzi alian radikon, necesas klarigi ĝin en la artikolo mem aŭ aldoni piednoton.

Facila Vi rajtas uzi ĉiujn elementojn de la listo. La ceterajn necesas klarigi.

Longeco

Verku ne tro longajn artikolojn! Prefere ĝi ne enhavu pli ol 800 vortojn. Se vi opinias, ke tio ne sufiĉas, verku pri unu aspekto de via temo pli profunde.

Stilo

Uzu simplajn frazostukturojn kun kutima vortordo. Evitu pezajn kunmetaĵojn. Prefere ne uzu verbajn substantivojn, se eblas uzi verbon anstataŭe.

Gramatiko

Je la nivelo *Facila* jam estas uzata la tuta baza gramatiko. Je la nivelo *Tre Facila* oni ne uzas la participojn (krom la substantiva finaĵo “-anto”, necesa en vortoj kiel leganto, prezidanto).

Nomoj

Vi rajtas libere uzi nomojn de landoj, lingvoj, popoloj kaj urboj. Ne Esperantigu propran nomon, sed uzu Esperantan nomon nur se ĝi jam ekzistas! Prefere uzu nacilingvan (latinalfabetan) formon, kaj aldonu interkrampoj la prononcon.

Aldone

Uzeblas ĉiuj oficialaj afiksoj, gramatikaj finaĵoj, korelativoj, pronomoj, tag- kaj monatomoj, numeraloj, kunmetitaj vortoj formitaj el la listigitaj elementoj kaj la plej konataj mallongigoj.

Pri ajnaj demandoj kontakti la redakcion!

Abon-	Ĉef-	Fiŝ-	Je	Kun	Muzik-	Plur-	Rubrik-	Ŝtup-
Aĉet-	Ĉemiz-	Flag-	Jen	Kupon-		Plus	Ruĝ-	Su-
Adres-	Ĉes-	Flank-	Jes	Kur-	Naci-	Pluv-	Ruĝ-	Tabl-
Aer-	Ĉeval-	Flav-	Juĝ-	Kuraĝ-	Nag-	Po		Tabul-
Afabl-	Ĉiel-	Flor-	Jun-	Kuraĝ-	Nask-	Poem-	Saĝ-	Tag-
Afer-	Ĉirkaŭ	Flu-	Jup-	Kuraĝ-	Natur-	Poenti-	Sak-	Tamen
Ag-	Ĉu	Flug-	Just-	Kuŝ-	Naz-	Poezi-	Sal-	Tas-
Agrabl-		Foj-		Kutim-	Ne	Polic-	Salon-	Task-
Aĝ-	Da	Foli-	Ĵet-	Kuz-	Nebul-	Politik-	Salt-	Taŭg-
Ajn	Danc-	Fond-	Jus	Kvadrat-	Neces-	Pont-	Salut-	Te-
Akcept-	Danc-	Font-		Kvalit-	Neg-	Popol-	Sam-	Teatr-
Akr-	Danger-	For	Kadr-	Kvankam	Nek	Popular-	San-	Tegment-
Aktiv-	Dank-	Forges-	Kaf-	Kvant-	Nep-	Por	Sang-	Tekst-
Alkv-	Daŭr-	Fork-	Kaj	Kvazaŭ	Nepr-	Pord-	Sankt-	Telefon-
Al	De	Form-	Kajer-		Neŭtral-	Port-	Sat-	Teler-
Ali-	Decid-	Fort-	Kalendar-	La	Nev-	Post	Sav-	Telev-
Almenaŭ	Defend-	Fos-	Kalkul-	Labor-	Nigr-	Postul-	Sci-	Telev-
Alt-	Dekstr-	Fot-	Kamp-	Lac	Nivel-	Poŝ-	Scienc-	Tem-
Am-	Demand-	Frap-	Kant-	Lag-	Nokt-	Poŝt-	Temp-	Temp-
Amas-	Dens-	Frat-	Kap-	Lakt-	Nom-	Pot-	Ten-	Ten-
Ambaŭ	Dent-	Fraŭl-	Kapabl-	Land-	Nombr-	Pov-	Teori-	Ter-
Amik-	Desegn-	Fremd-	Kapt-	Lang-	Nord-	Praktik-	Sek-	Ter-
Amuz-	Detal-	Frenez-	Kar-	Larg-	Normal-	Prav-	Sekretari-	Terur-
Angul-	Dev-	Freŝ-	Karb-	Las-	Not-	Precip-	Seksa-	Tim-
Anim-	Dezir-	Frost-	Kart-	Last-	Nov-	Preciz-	Sekva-	Tir-
Ankaŭ	Di-	Fru-	Kased-	Laŭ	Nu	Prefe-	Semaj-	Tond-
Ankoraŭ	Diferenc-	Frukt-	Kaŝ-	Lav-	Nub-	Preĝ-	Sen	Tra
Anonc-	Difin-	Fulm-	Kat-	Lecion-	Numer-	Preleg-	Senc-	Tradici-
Anstataŭ	Dik-	Fum-	Kaŭz-	Leg-	Nun	Prem-	Send-	Traduk-
Antaŭ	Dir-	Funkci-	Kaz-	Legom-	Nur	Premi-	Sent-	Traf-
Aparat-	Direkt-	Fuŝ-	Ke	Leg-		Pre-	Serĉ-	Trakt-
Apart-	Disk-		Kelk-	Lern-	Obe-	Prepar-	Seri-	Tranĉ-
Aparten-	Diskut-	Gaj-	Kilogram-	Lert-	Objekt-	Pres-	Serioz-	Trankvil-
Apenaŭ	Divers-	Gajn-	Kilometr-	Leter-	Odor-	Preskaŭ	Serv-	Trans
Aper-	Divid-	Gas-	Kis-	Lev-	Ofic-	Sezon-	Sezon-	Tre
Apud	Do	Gast-	Klar-	Liber-	Oft-	Preter	Sid-	Trink-
Aranĝ-	Doktor-	Gazet-	Klas-	Libr-	Okaz-	Prez-	Sign-	Tro
Arb-	Dolĉ-	Glaci-	Klin-	Lig-	Okcident-	Prezent-	Signif-	Trov-
Art-	Dolor-	Glas-	Klopod-	Lign-	Okul-	Prezid-	Silent-	Tru-
Artikol-	Dom-	Glit-	Klub-	Lim-	Okup-	Pri	Simil-	Tuj
Asoci-	Domaĝ-	Grand-	Knab-	Lingv-	Ol	Princip-	Simpl-	Tuk-
Aspekt-	Don-	Gras-	Kol-	Lini-	Ole-	Printemp-	Sinjor-	Turism-
Atak-	Donac-	Gratul-	Kolekt-	Lip-	Onkl-	Pro	Sistem-	Turist-
Atend-	Dorm-	Grav-	Koler-	List-	Opini-	Problem-	Situaci-	Turn-
Atent-	Dors-	Gren-	Kolor-	Lit-	Or-	Produkt-	Skatol-	Tuŝ-
Ating-	Drat-	Griz-	Komb-	Liter-	Ord-	Profund-	Skrib-	Tut-
Aŭ	Dub-	Grup-	Komenc-	Literatur-	Ordinar-	Program-	Soci-	Univers-
Aŭd-	Dum	Gust-	Komerc-	Loĝ-	Ordon-	Progres-	Soif-	Univers-
Aŭskult-	Dung-	Gvid-	Komfort-	Lok-	Orel-	Projekt-	Sol-	Util-
Aŭtobus-			Komisi-	Long-	Organiz-	Proksim-	Soldat-	Urb-
Aŭt(omobil)-	Eben-	Ĝarden-	Komitat-	Lud-	Orient-	Promen-	Solv-	Util-
Aŭtun-	Eĉ	Gen-	Kompar-	Lum-	Original-	Promes-	Somer-	Uz-
Av-	Eduk-	General-	Kompat-	Lun-	Ost-	Propon-	Son-	Vagon-
Azen-	Edz-	Gentil-	Kompre-		Ov-	Prop-	Spec-	Valid-
	Efektiv-	Ĝis	Komput-	Man-		Prov-	Special-	Valid-
Baldaŭ	Efik-	Ĉoj-	Komun-	Manĝ-	Pac-	Prunt-	Spegul-	Valor-
Ban-	Egal-	Ĉu-	Komunik-	Manier-	Pag-	Publik-	Spert-	Varm-
Bar-	Ekonomi-	Ĝust-	Kon-	Mank-	Pag-	Pun-	Spez-	Vast-
Bat-	Ekskurs-		Koncern-	Mantel-	Pak-	Punkt-	Spic-	Vek-
Batal-	Ekspozici-	Ha	Kondiĉ-	Mar-	Palp-	Pup-	Spir-	Ven-
Baz-	Ekster-	Halt-	Konduk-	Mark-	Pan-	Pur-	Spirit-	Vend-
Bedaŭr-	Ekzamen-	Har-	Konfes-	Marŝ-	Pantal-	Puŝ-	Sport-	Venk-
Bel-	Ekzempl-	Haŭt-	Kongres-	Mastr-	Paper-		Staci-	Vent-
Best-	Ekzerc-	Hav-	Konkret-	Maŝin-	Par-	Rad-	Star-	Ver-
Bezon-	Ekzist-	Haven-	Konsent-	Maten-	Pardon-	Radi-	Stat-	Verd-
Bibliotek-	El	Hejm-	Konserv-	Material-	Park-	Rajt-	Stel-	Verk-
Bicikl-	Elekt-	Hel-	Konsider-	Meb-	Parol-	Rakont-	Strang-	Vesper-
Bier-	Elektr-	Help-	Konsil-	Medi-	Part-	Rand-	Strat-	Vest-
Bild-	En	Herb-	Konsist-	Mem	Pas-	Rang-	Streĉ-	Veter-
Bilet-	Energi-	Hieraŭ	Konstant-	Membr-	Paŝ-	Rapid-	Stud-	Vetur-
Bird-	Erar-	Histori-	Konstru-	Memor-	Patr-	Raport-	Stult-	Viand-
Blank-	Esper-	Ho	Kontakt-	Mend-	Pec-	Redakt-	Sub	Vic-
Blow-	Esplor-	Hodiaŭ	Kontent-	Mens-	Pen-	Reg-	Subit-	Vid-
Blu-	Esprim-	Hom-	Kontraŭ	Merit-	Pend-	Region-	Sud-	Vigl-
Bol-	Est-	Hor-	Kontrol-	Met-	Pens-	Regul-	Sufer-	Vilaĝ-
Bon-	Estim-	Horloĝ-	Konven-	Metal-	Pentr-	Reĝ-	Sufiĉ-	Vin-
Bord-	Eventual-	Hotel-	Konvink-	Metod-	Per	Reklam-	Sukces-	Vintr-
Botel-	Evolu-	Hund-	Kopi-	Metr-	Perd-	Rekomend-	Suker-	Vir-
Bov-	Facil-	Ide-	Kor-	Mez-	Perfekt-	Rekt-	Sum-	Viŝ-
Brak-	Faden-	Ideal-	Korb-	Mezur-	Period-	Religi-	Sun-	Vitr-
Bril-	Fajr-	Imag-	Korespond-	Miks-	Permes-	Renkont-	Super	Viv-
Bros-	Fak-	Imag-	Korp-	Milit-	Person-	Respond-	Supoz-	Vizaĝ-
Bru-	Fakt-	Imit-	Kost-	Minus-	Pet-	Rest-	Supr-	Vizit-
Brul-	Faktur-	Industri-	Kost-	Minut-	Pez-	Revu-	Sur	Voĉ-
Brun-	Fam-	Infan-	Kostum-	Mir-	Pied-	Rezult-		Voj-
Brust-	Fam-	Inform-	Kovr-	Modern-	Pik-	Ricev-	Ŝaf-	Vojaĝ-
Buŝ-	Famili-	Insekt-	Kovr-	Mok-	Pilk-	Riĉ-	Ŝajn-	Vok-
Buter-	Far-	Insigu-	Krajon-	Mol-	Plaĉ-	Rid-	Ŝanc-	Vol-
Buton-	Fart-	Instru-	Kre-	Moment-	Plafon-	Rigard-	Ŝanĝ-	Volv-
	Feliĉ-	Insul-	Kred-	Mon-	Plan-	Rilat-	Ŝat-	Vort-
	Fenestr-	Inteligent-	Kresk-	Monat-	Plank-	Rimark-	Ŝerc-	Vost-
	Fer-	Intenc-	Kri-	Mond-	Plant-	Rimed-	Ŝip-	Zorg-
	Feri-	Inter-	Kruel-	Mont-	Plast-	Ripet-	Ŝir-	
	Ferm-	Interes-	Krur-	Montr-	Plej	Ripoz-	Ŝlos-	
	Fest-	Intern-	Kudr-	Morgaŭ	Plen-	River-	Ŝnur-	
	Fiks-	Invit-	Kuir-	Mort-	Plend-	Riz-	Ŝrank-	
	Fil-	Ir-	Kuk-	Mov-	Plezur-	Rob-	Ŝtat-	
	Film-	Ja	Kul-	Mult-	Pli	Roman-	Ŝtel-	
	Fin-	Jam	Kulp-	Mur-	Plor-	Romp-	Ŝtof-	
	Fingr-	Jar-	Kultur-	Muŝ-	Plu	Rond-	Ŝton-	
				Muze-	Plum-	Roz-	Ŝtrump-	